

Niska efektywność i niepewna przyszłość placówek

Centra kształcenia zawodowego i ustawicznego w Świętokrzyskiem

GRZEGORZ WALENDZIK, VIOLETTA NOWAK

Centra kształcenia zawodowego i ustawicznego w województwie świętokrzyskim¹ na ogół dysponowały właściwie wyposażonymi pracownikami i zatrudniały nauczycieli o odpowiednich kwalifikacjach – mogłyby zatem pełnić ważną rolę w systemie edukacji na tym poziomie. W latach 2019–2021 organizowały praktyczną naukę zawodu, kwalifikacyjne kursy zawodowe i turnusy dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników. Jednak w prawie wszystkich Centrach odbywało się to nieprawidłowo i nieefektywnie, co było wynikiem nieprzebrzegania przepisów, nieuwzględniania potrzeb i lokalnych uwarunkowań. Maleje znaczenie tych placówek na rynku edukacyjnym województwa, sytuacji nie poprawiło też uruchomienie nowoczesnego Centrum w Kielcach, którego potencjał nie jest wykorzystywany.

Wprowadzenie

Tradycje nauki zawodu mają w regionie świętokrzyskim bardzo bogatą historię. Zawdzięczamy ją Stanisławowi Staszcowi, który w 1816 r. założył w Kielcach Szkołę Akademiczno-Górnictwą, uważaną za pierwszą uczelnię techniczną w Polsce. W roku szkolnym 2020/2021

w świętokrzyskich szkołach zawodowych uczyło się ponad 24 tys. osób, a absolwenci techników i szkół zawodowych stanowili ponad połowę wszystkich absolwentów szkół ponadgimnazjalnych.

W strategiach ogólnopolskich² oraz dokumentach opracowanych dla województwa świętokrzyskiego³ wskazano, że należy

¹ Artykuł opracowany na podstawie Informacji o wynikach kontroli NIK: *Centra kształcenia praktycznego, ustawicznego i zawodowego w województwie świętokrzyskim*, nr ewid. P/21/071/LKI.

² Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) została przyjęta uchwałą nr 8 Rady Ministrów z 14.2.2017 (M.P. poz. 260).

³ Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do roku 2020 przyjęta uchwałą nr XLII/508/06 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z 26.10.2006 (cel strategiczny 3: *Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki*) oraz Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego 2030+ przyjęta uchwałą nr XXX/406/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z 29.3.2021 (cel operacyjny 1.2 *Kompetentne kadry dla gospodarki regionu w ramach celu strategicznego nr 1 Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie*).

doskonałi system edukacji zawodowej (oferowanej także w formach kształcenia ustawicznego) w celu zagwarantowania bardziej praktycznego podejścia, lepszego dopasowania do wymagań współczesnego rynku pracy oraz tworzenia odpowiednich warunków nauki zawodu.

Zgodnie z art. 117 ust. 1a ustawy z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe⁴, kształcenie ustawiczne prowadzi się w formach: kwalifikacyjnych kursów zawodowych (KKZ), kursów umiejętności zawodowych, kursów kompetencji ogólnych, turnusów dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników (TDT, turnusy) oraz innych umożliwiających uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy oraz umiejętności zawodowych.

Centra kształcenia zawodowego powstały 1 września 2019 r. w wyniku konsolidacji zasobów techniczno-dydaktycznych i zadań dotychczasowych centrów kształcenia praktycznego oraz ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego (oraz innych placówek prowadzących kształcenie ustawiczne). Specyfiką centrów kształcenia praktycznego, funkcjonujących w systemie szkolnym od 1996 r., a tworzonych najczęściej na bazie warsztatów szkolnych, było realizowanie zadań związanych z praktyczną nauką zawodu, monitorowanie rynku pracy, współpraca z firmami, a przede wszystkim wspieranie szkolnictwa zawodowego w kształceniu fachowców potrzebnych gospodarce i poszukiwanych przez pracodawców.

W ośrodkach dokształcania i doskonalenia zawodowego uczono młodocianych pracowników⁵ oraz prowadzono inne formy pozaszkolne kształcenia ustawicznego.

W latach 2019–2021 w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 11 publicznych Centrów nierolniczych. Większość z nich włączono w strukturę zespołów szkół zawodowych. Realizowały one praktyczną naukę zawodu (PNZ), były także głównym organizatorem KKZ i TDT. Żadna z tych placówek nie prowadziła kursów umiejętności zawodowych ani kursów kompetencji ogólnych.

Ustalenia kontroli

Potencjał dydaktyczny i kadrowy

Wszystkie Centra uzyskały upoważnienia dyrektora Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi do organizowania etapu praktycznego egzaminu zawodowego w ramach kwalifikacji, w których odbywała się praktyczna nauka zawodu, a wyposażenie pracowni zawodowych funkcjonujących w większości z tych placówek odpowiadało wymaganiom obowiązującej podstawy programowej kształcenia w zawodach. Jednak potencjał dydaktyczny Centrów nie był w pełni wykorzystywany. W najnowocześniejszej placówce w Kielcach (zajmującej obiekt o powierzchni ok. 8 tys. m²) w roku szkolnym 2020/2021 nie zagospodarowano w żaden sposób pięciu pracowni wyposażonych w sprzęt i urządzenia o wartości 3 mln zł (w tym w profesjonalne tokarki

⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 1082.

⁵ Pracowników w wieku od 15 do 18 lat, odbywających praktyczną naukę zawodu w ramach przygotowania zawodowego (zasady zatrudniania młodocianych pracowników zostały określone w art. 191 § 1-27 ustawy z 26.6.1974 – Kodeks pracy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1320, ze zm.).

i obrabiarki sterowane numerycznie). Prawdopodobnie w następnych latach wykorzystanie tych zasobów nie poprawi się znacząco (według przedstawionych planów będą tam prowadzone zajęcia wykorzystujące ok. 3% czasowych i materialnych możliwości prowadzenia PNZ). Ograniczenie aktywności tego Centrum wynika także z tego, że co najmniej do 2027 r. nie będzie ono mogło prowadzić szerokiej działalności szkoleniowej⁶.

W Centrach zatrudniono nauczycieli o odpowiednich kwalifikacjach, ale tylko niektórzy z nich mogli wykazać się doświadczeniem nabytym w przedsiębiorstwach o profilu odpowiadającym nauczanemu przedmiotowi, a w trzech Centrach nie zadbano o realizację wymaganych przepisami szkoleń branżowych kadry pedagogicznej, mających na celu aktualizację ich wiedzy praktycznej.

Praktyczna nauka zawodu

Tylko niektóre Centra (trzy z siedmiu objętych kontrolą) aktywnie współpracowały z pracodawcami, zajmowały się kreowaniem oferty kształcenia praktycznego i prowadziły działania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego. Pozostałe przyjmowały bierną postawę realizatora zajęć praktycznych, praktyk zawodowych oraz miejsca odbywania egzaminów w ramach zawodów zleczanych najczęściej tylko przez jedną szkołę, mimo że w okręgu działania Centrów (powiecie) funkcjonowało

nawet osiem szkół zawodowych. Świętokrzyskie szkoły zawodowe doposażyły swoje pracownie (korzystając ze środków unijnych) i niechętnie kierowały uczniów do innych placówek (sytuacja taka dotyczyła m.in. Centrum w Kielcach).

We wszystkich Centrach PNZ odbywała się na podstawie właściwych programów nauczania, a czas i wymiar zajęć był prawidłowo ustalony. W pięciu stwierdzono jednak szereg nieprawidłowości dotyczących m.in. nieprzestrzegania przepisów lub uregulowań wewnętrznych, niezapewnienia odpowiedniego wyposażenia lub kadry prowadzącej zajęcia lub zbyt wysokiej liczebności grup, nieuwzględnienia w umowach o realizację PNZ potrzeby zapewnienia uczniom/słuchaczom ubrań roboczych i środków higieny osobistej albo nierzetelnym dokumentowaniu PNZ. Tylko w trzech Centrach, obok tradycyjnych metod nauczania zawodu, organizowano dla uczniów staże lub praktyki zagraniczne.

Kursy kwalifikacji zawodowych

Centra zorganizowały w latach 2019–2021 najwięcej KKZ spośród wszystkich podmiotów publicznych funkcjonujących w województwie świętokrzyskim. Jednak stopień przydatności tych kursów dla rynku pracy w kraju i/lub województwie był niski lub średni, tj. oferta KKZ nie była zgodna z prognozą zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa

⁶ Zgodnie z podpisaną umową, Centrum nie może prowadzić szkoleń w okresie realizacji projektu (współfinansowanego ze środków europejskich) pn. *Budowa Kieleckiego Centrum Kształcenia Zawodowego na rzecz wzrostu gospodarczego regionu świętokrzyskiego* oraz w okresie trwałości projektu, tj. pięć lat po zakończeniu realizacji działań finansowanych ze środków innych niż publiczne.

branżowego, ustalonej zgodnie z art. 46b ust. 1 ustawy – Prawo oświatowe na lata 2019–2020 przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Dwa z pięciu Centrów (40%) nie miały w ofercie żadnego kursu, który odpowiadałby potrzebom lokalnego, wojewódzkiego lub krajowego rynku pracy. Pozostałe trzy Centra przygotowywały ofertę odnosząc się raczej do potrzeb lokalnych (powiatowych), jednak od 25% do 53% oferowanych kursów nie wpisywało się w potrzeby rynku pracy, nawet w wymiarze lokalnym.

Przeprowadzona w ramach kontroli analiza kosztu organizacji i przeprowadzenia kursów pozwoliła stwierdzić, że różnice kosztów poszczególnych KKZ były bardzo duże, np. koszt kursu w ramach kwalifikacji BD.05 „wykonywanie robót związanych z budową, montażem i eksploatacją sieci oraz instalacji sanitarnych” (na lata 2019–2020 prognozowano istotne zapotrzebowanie na pracowników o takich kwalifikacjach na krajowym rynku pracy) był sześciokrotnie wyższy niż kursu w kwalifikacji AU.64 „opracowywanie materiałów archiwalnych” (zawód ten nie był wskazany w prognozach rynku pracy).

Dla większości ze zbadanych KKZ wskaźnik efektywności finansowej był dodatni, tj. koszt kursu okazywał się niższy niż wysokość przyznanej subwencji, przy czym kontrola NIK wykazała w odniesieniu do większości z nich niezgodność posiadanego wyposażenia z wymogami podstawy programowej z 2017 r. i 2019 r. (pracownie, w których przeprowadzano zajęcia praktyczne nie były np. wyposażone w odpowiednią liczbę stanowisk). Ponadto okres epidemii zaburzył obraz kosztów, gdyż organizacja zajęć praktycznych

w formie zdalnej obniżyła koszty (niższe koszty stałe oraz brak konieczności zakupu zużywalnych materiałów na zajęcia praktyczne dla całej grupy słuchaczy).

KKZ były finansowane w ramach części oświatowej subwencji ogólnej według dwóch wag: P11 – dla słuchaczy kwalifikacyjnych kursów zawodowych, którzy zdali egzamin potwierdzający uzyskanie kwalifikacji w prowadzących je szkołach lub placówkach oraz P42 (w 2019 r.) i P44 (od 2020 r.) dla słuchaczy KKZ prowadzonych przez szkoły lub placówki. Mechanizm podziału części oświatowej subwencji ogólnej nie uwzględniał faktycznych kosztów kształcenia na KKZ w ramach poszczególnych kwalifikacji oraz zapotrzebowania na absolwentów tych kursów na krajowym rynku pracy, w przeciwieństwie do finansowania kształcenia branżowego, gdzie zróżnicowano tzw. wagi podstawowe odnoszące się do poszczególnych zawodów, z uwzględnieniem różnych kosztów edukacji oraz stworzono warunki do powiązania kierunków kształcenia z kierunkami ważnymi dla rozwoju kraju.

Połowę z 11 badanych KKZ ukończyło mniej niż 60% słuchaczy, a dodatkowo nie wszyscy absolwenci przystąpili do egzaminu zawodowego. Efektywność ogólna KKZ, rozumiana jako odsetek uczestników, którzy zdali praktyczny i teoretyczny egzamin zawodowy w stosunku do liczby rozpoczynających KKZ była niska. Wskaźnik ten wyniósł 38% dla KKZ rozpoczętych w roku 2018/2019 i kontynuowanych w okresie objętym kontrolą oraz 31% dla kursów, które rozpoczęły się w roku szkolnym 2019/2020. Należy zaznaczyć, że pozytywny wynik egzaminu zawodowego uzyskało średnio 93% osób,

które przystąpiły do tego egzaminu. Centra nie miały narzędzi, aby motywować słuchaczy do podjęcia próby zdania egzaminu, nie bez znaczenia jest także to, że na KKZ przyjmowani byli wszyscy chętni (nie analizowano ich potrzeb, predyspozycji i potencjalnych motywacji do ukończenia kursu i zdobycia dodatkowych kwalifikacji). Ponieważ przy projektowaniu tematyki kursów najczęściej nie uwzględniano prognoz zapotrzebowania na pracowników o danych kwalifikacjach, ukończenie KKZ na ogół nie wpływało na poprawę szans absolwentów na rynku pracy. W konsekwencji efektywność zatrudnieniowa badanych kursów była niewielka⁷.

Tylko w jednym z pięciu Centrów, które organizowały KKZ w okresie objętym kontrolą, prowadzono je w pełni prawidłowo. W pozostałych stwierdzono przypadki postępowania niezgodne z przepisami oświatowymi lub wewnętrznymi procedurami i regulaminami. Nieprawidłowości dotyczyły zasad oceniania, klasyfikowania słuchaczy oraz nieegzekwowania zaświadczeń lekarskich, które warunkowały udział w kursie. Rozkład zajęć większości KKZ objętych badaniem szczegółowym (78%) był niezgodny z deklarowaną zaoczną formą kształcenia, tj. zajęcia odbywały się częściej niż dwa dni w tygodniu. W każdym z tych przypadków Centra korzystały z dozwolonej dla formy zaocznej możliwości obniżenia

liczby godzin nauczania do poziomu 65% minimalnej liczby godzin kształcenia zawodowego określonej w podstawie programowej. Powodem tych nieprawidłowości było dążenie do poprawy opłacalności kursów i zrealizowania zajęć w jak najkrótszym czasie, by spełnić oczekiwania uczestników i umożliwić im przystąpienie do egzaminu zawodowego.

Na podstawie informacji uzyskanych przez NIK z 23 niekontrolowanych placówek, które organizowały KKZ w województwie świętokrzyskim wynika, że prawie wszystkie (83%), bez względu na status, prowadziły zajęcia niezgodnie z zaoczną formą zajęć.

Dokształcanie teoretyczne młodocianych pracowników

Przygotowanie zawodowe pracowników młodocianych może odbywać się w formie nauki zawodu lub przyuczenia do niego. Nauka zawodu ma na celu przygotowanie ucznia do pracy w charakterze wykwalifikowanego pracownika lub czeladnika i obejmuje praktykę, która jest organizowana u pracodawcy oraz dokształcanie teoretyczne. Zgodnie z art. 51 ust. 1 pkt 15a ustawy – Prawo oświatowe organizację dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników w województwie koordynuje kurator oświaty.

W latach szkolnych 2019/2020 i 2020/2021 szkoły branżowe I stopnia

---

⁷ Efektywność zatrudnieniowa to wskaźnik informujący o odsetku uczestników formy kształcenia zawodowego, którzy podjęli zatrudnienie (na podstawie stosunku pracy lub stosunku cywilnoprawnego) lub samozatrudnienie w okresie do trzech miesięcy po zakończeniu kształcenia albo zmienili zawód na zgodny z wyuczonym. Efektywność taka była przedmiotem badania ankietowego przeprowadzonego przez NIK wśród absolwentów ośmiu KKZ. Zgodnie z uzyskanymi informacjami, 38% respondentów znalazło zatrudnienie w okresie do trzech miesięcy po ukończeniu KKZ.

zgłosiły potrzebę zorganizowania TDT dla odpowiednio 1,4 i 1,7 tys. młodocianych pracowników kształconych w 30 zawodach. Opłaty za przeszkolenie jednego ucznia określono w 2019 r. na poziomie 450 zł, a w 2020 r. – 500 zł. Były to kwoty porównywalne z ustalonymi w innych województwach (koszty organizacji TDT ponosiły organy prowadzące szkoły branżowe).

W najbardziej masowych zawodach, np.: sprzedawca, kucharz, fryzjer, mechanik pojazdów samochodowych, elektryk, należało przygotować turnusy dla od 170 do 420 uczniów. W latach szkolnych 2019/2020–2020/2021 szkoły zgłosiły także potrzebę zorganizowania TDT dla grup mniejszych niż 20 uczniów. W 2019/2020 dotyczyło to kształcenia w 11 zawodach, w 2010/2021 – ośmiu, w tym: dekarzy, cieśli, elektromechaników, elektroników, kelnerów, monterów stolarki budowlanej, blacharzy samochodowych, wędliniarzy, operatorów urządzeń przemysłu szklarskiego i krawców.

W latach 2019–2021 Centra odpowiadały za przeprowadzenie ponad 80% TDT realizowanych w województwie świętokrzyskim. Wyniki kontroli wskazują jednak, że placówki te nie miały możliwości organizacyjnych i kadrowych do prowadzenia turnusów. W konsekwencji jedno z Centrów zleciło prowadzenie TDT Izbie Rzemieślników i Przedsiębiorców w Kielcach, tj. placówce nieuprawnionej do realizacji tego zadania w świetle art. 117 ust. 2c ustawy – Prawo oświatowe (otrzymywała ona 70% środków przekazanych na przygotowanie turnusów, gdyż Centrum, które było ich organizatorem pobierało pozostałą część opłaty wnoszonej przez szkoły).

Nadzór sprawowany przez Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty oraz dyrekcje Centrów nad realizacją TDT nie był skuteczny. Większość turnusów odbywała się nieprawidłowo, gdyż w odniesieniu do wszystkich zbadanych grup prowadzonych przez Izbę Rzemieślników i Przedsiębiorców w Kielcach (59% wszystkich TDT realizowanych w województwie) oraz turnusów przygotowanych dla grup liczących mniej niż 20 młodocianych pracowników w sposób nieuprawniony stosowano obniżenie wymiaru zajęć z wymaganych 136 godzin do 28, 40 lub 55 godzin. Przyczyną była chęć poprawy opłacalności turnusów. Wyniki kontroli wskazują, że placówki niepubliczne realizujące dokszałcanie zawodowe, z uwagi na niższe koszty zatrudnienia kadry pedagogicznej, stały się znaczącą konkurencją dla publicznych Centrów. Rozwiązania wymaga problem niższej opłacalności organizacji TDT dla małolicznych grup uczniów kształconych w zawodach poszukiwanych na lokalnym rynku pracy.

W organizacji wszystkich TDT objętych szczegółowym badaniem stwierdzono ponadto nieprawidłowości dotyczące niezetelnego dokumentowania przebiegu i wydawania zaświadczeń o ich ukończeniu. Uczestnicy turnusów musieli dojeżdżać na zajęcia do odległych miejscowości, nie zapewniono im możliwości korzystania z internatu i wyżywienia, TDT organizowano dla łączonych grup międzyklasowych, a zajęcia odbywały się głównie w soboty i niedziele.

Wszyscy uczestnicy TDT ukończyli turnusy z wynikiem pozytywnym, ale tylko średnio 30% z nich uzyskało oceny co najmniej dobre.

Trzy z siedmiu skontrolowanych Centrów, zgodnie z uchwałą organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego, gromadziły dochody na wydzielonym rachunku, o którym mowa w art. 223 ust. 1 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁸. Nieprawidłowości związane z gromadzeniem dochodów niemieszczących się w określonym w uchwale katalogu i ich wydatkowaniem stwierdzono w jednej z tych jednostek.

Kształcenie praktyczne w okresie epidemii COVID-19

Organizacja pracy w trakcie epidemii COVID-19 na ogół przebiegała w Centrach bez zakłóceń, a wszyscy dyrektorzy skontrolowanych jednostek mieli dostęp do informacji na temat wprowadzanych zmian w zasadach funkcjonowania szkół i placówek. Jednak ponad połowa podkreślała, że ukazywały się one zbyt późno w stosunku do zachodzących zmian. Na skutek sytuacji epidemicznej i wprowadzonego w znacznym zakresie kształcenia zdalnego, pogorszyły się rzeczywiste możliwości nabywania umiejętności w ramach PNZ. Niekorzystny wpływ na możliwość weryfikacji wiedzy i umiejętności zawodowych w warunkach pracy miała także realizacja praktyk zawodowych w formie projektu edukacyjnego.

Podsumowanie i wnioski

Ustalenia kontroli wskazują, że Centra skupiają się najczęściej na organizacji praktycznej nauki zawodu dla uczniów

jednej szkoły. Oferowały one także osobom dorosłym możliwość zdobycia kwalifikacji zawodowych w formie KKZ. Jednak rzadko kursy prowadzono prawidłowo i efektywnie, a dodatkowo nie dostosowano ich do potrzeb rynku pracy. Jednym z powodów takiego stanu rzeczy jest obecny system finansowania tych kursów, który nie sprzyja przygotowywaniu oferty KKZ wymagających znacznych nakładów, ale adekwatnych do potrzeb rynku pracy. Centra nie były najczęściej przygotowane organizacyjnie do prowadzenia TDT, zlecały ich realizację podwykonawcom (nieuprawnionym do realizacji tych zadań) i nie miały skutecznego nadzoru nad prawidłowością ich przeprowadzenia.

W związku z powyższym NIK wniosła do Ministra Edukacji i Nauki o podjęcie działań mających na celu zmianę art. 28 ust. 6 ustawy z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego⁹, zawierającego upoważnienie dla ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do wydania rozporządzenia określającego sposób podziału części oświatowej subwencji ogólnej między poszczególne samorzady, przez uwzględnienie w zakresie upoważnienia zróżnicowania kwot przeznaczonych na słuchaczy kwalifikacyjnych kursów zawodowych na podstawie prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy, o której mowa w art. 46b ust. 1 ustawy – Prawo oświatowe. Wnioskowano także, aby Minister

⁸ Dz.U. z 2021 r. poz. 305.

⁹ Dz.U. z 2021 r. poz. 38, ze zm.

Edukacji i Nauki podjął działania informacyjne i szkoleniowe dotyczące zasad organizowania kwalifikacyjnych kursów zawodowych w formie zaocznej oraz prawidłowego wykorzystywania indywidualnych konsultacji w ramach turnusów doksztalcania młodocianych pracowników, a także uwzględnił zagadnienia ich kształcenia ustawicznego i doksztalcania teoretycznego w ramach zadań z zakresu nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty.

NIK wnosila także do organów prowadzących Centra o:

- zapewnienie środków finansowych na wyposażenie pracowni i zorganizowanie stanowisk dla uczniów (słuchaczy) odbywających zajęcia praktyczne zgodnie z wymogami podstawy programowej z 2019 r.;
- dokonywanie analiz efektywności oferty KKZ na etapie opiniowania arkusza organizacyjnego szkoły lub szkolnego

planu kształcenia pod kątem adekwatności tych kursów do potrzeb rynku pracy oraz ich efektywności finansowej;

- intensyfikację działań pozwalających na optymalne wykorzystanie potencjału Centrów w celu wspierania szkół zawodowych w organizowaniu efektywnego i najwyższej jakości kształcenia zawodowego oraz pobudzania aktywności edukacyjnej osób dorosłych;
- zwiększenie nadzoru nad prawidłowością gromadzenia przez Centra dochodów na wydzielonym rachunku oraz ich wydatkowaniem.

dr GRZEGORZ WALENDZIK
dyrektor Delegatury NIK w Kielcach,
VIOLETTA NOWAK
główny specjalista kontroli państwowej,
Delegatura NIK w Kielcach

Słowa kluczowe: kształcenie zawodowe, kształcenie ustawiczne, kwalifikacyjne kursy zawodowe, turnus doksztalcania teoretycznego, młodociani pracownicy, kwalifikacje zawodowe, rynek pracy

Bibliografia:

1. Goźlińska E., Kruszewski A.: *Stan szkolnictwa zawodowego w Polsce – raport*, Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, Warszawa 2013.
2. Kupisiewicz C., Kupisiewicz M.: *Słownik pedagogiczny*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 2009.
3. Rembalski A.: *Kultywowanie tradycji Akademii Górniczej w środowisku kieleckim*, Studia Muzealno-Historyczne 2016 r., tom 8, Muzeum Historii Kielc.
4. Zabłocka M.: *Kształcenie zawodowe i kwalifikacje w rzemiośle w kontekście zmieniających się potrzeb gospodarki i rynku pracy*, Związek Rzemiosła Polskiego, Warszawa 2020.

ABSTRACT**Vocational and Continuing Education Centres in the Świętokrzyskie Region – Low Effectiveness and Uncertain Future**

Vocational education centres were established on 1 September 2019 as a result of the consolidation of technical and didactic resources and tasks of the previous practical education centres, additional training centres and centres of vocational development. In the academic year 2020/2021, in the vocational schools of the Świętokrzyskie Region there were over 24,000 students, while the graduates of technical colleges and vocational schools made over a half of all the graduates of secondary schools. As it transpires from the audit results, the centres usually had well equipped rooms and properly qualified teachers – therefore they could have played an important role in the educational system at the secondary level. In the years 2019–2021 they organised practical training on jobs, professional courses and additional theoretical training for young employees. However, in the majority of the centres these were not organised properly and were ineffective, due to the negligence of regulations, and due to disregarding the needs of the labour market and local conditions. The importance of these centres on the educational market of the region has been decreasing, and the situation has not improved following the launch of a modern centre in Kielce, the potential of which has not been fully used either.

Grzegorz Walendzik, PhD, Director of NIK Regional Branch in Kielce,
Violetta Nowak, senior public audit expert, NIK Regional Branch in Kielce

Key words: vocational training, continuing education, vocational courses, additional theoretical courses, young employees, professional qualifications, labour market